

”Jag berömmar mig av min svaghet” Thérèse av Jesusbarnets sista månader

Av Koen De Meester OCD

Ju mer Thérèse närmar sig sin levnads slut, desto oftare betecknar hon sig som *svag* och *ofullkomlig*. Skall det tas på allvar? Håller detta påstående inför den kör av vittnen som enhälligt tillskriver henne en oklanderlig trohet?

Först och främst måste det påpekas att dessa vittnen inte är annat än åskådare. Som utomstående kan de inte alla gånger tränga in i den del av hjärtat där en handling moraliska halt får sin avgörande form. Hur skulle de kunna pejla motiven? Vad vet de om de inre och dolda känslorna? Hur kan de bedöma om mottagligheten gentemot nåden är beständig? Det är en sfär som endast Thérèse och Gud har fullt tillträde till: ”Hur skönt är det inte att Gud ensam känner hjärtats innersta!”, säger hon (*Självbiografiska skrifter*, s. 209).

Det finns dessutom fel, t ex utdragna skuldkänslor och oöverlagda rörelser, som i grunden kan ha en oren rot. För övrigt har Thérèse kvar sin barndoms ömtåliga samvete. Varje fel får stor moralisk och känslomässig genklang, även om den glädje som Guds barmhärtighet ger upphov till tar överhanden. Att hon är övertygad om Guds tillmöteskommande hindrar henne inte från att förena sin osedvanligt stora tillit med en sällsynt stor respekt för Guds majestät.

När hon växer i helighet, intensifieras ständigt denna känslighet för gott och ont. Den helige Johannes av Korset har helt oförblommerat förklarat vilken natt och känsla av ovärdighet som kan utveckla sig i en själ när Gud närmar sig. I ljuset blir minsta lilla dammkorn synligt. Elden förtär den minsta lilla rostfläck.

Sedan Thérèse fått sitta med de icke-troende och syndarna vid ”syndarnas bord”, känner hon att hon blivit deras syster. En morgon, då man läser syndabekännelsen före kommunionen, har hon en mycket stark känsla av att vara ”en stor synderska” (*Sista samtal*, 12 augusti). Under bilden av den korsfäste Jesus, som tidigare hade upptänt en så stor apostolisk törst i hennes själ (*Självbiogr. skr.* s. 89), skriver hon: ”Herre, du vet att jag älskar dig, men förbarma dig över mig, för jag är en syndare”. Och fem månader före sin död skriver hon till abbé Bellière: ”Tro mig, den gode Guden har inte gett er en *upphöjd* själ till syster, utan en *helt liten* och mycket ofullkomlig” (*Min väg är förtröstan och kärlek*, s. 96).

Thérèse inspireras inte till dylika uttryck av längtan efter att växa i ödmjukhet eller för att lura omgivningen. Vi måste ta henne på allvar när hon talar om sin fattigdom och ofullkomlighet. Hon tänker ut sin ”väg” just utifrån denna situation av ofullkomlighet, som tillsammans med vetskapen om Guds barmhärtighet är den grogrund där förtröstan kan blomstra.

Hon brukar säga som sin namne, Teresa av Avila, att ”ödmjukhet är sanning”. Så kan hon upptäcka såväl de stora ting Gud har gjort med henne (jfr *Självbiogr. skr.* s. 188) som de mänskliga begränsningar vilka håller henne under hennes önskningsnivå.

Till det yttre finns det kanske ingenting att anmärka på, men i sitt inre ser hon på sig själv med ett helgons skarpsynta och helt renade blick. Man får inte tro att hon undervisar andra om en förtröstans väg i deras tillstånd av ofullkomlighet, utan att hon själv skulle dela detta tillstånd. Även om hon har kommit högre upp på bestigningen av denna väg, har hon och de andra detta gemensamt att de alla är på väg mot en topp som de ännu inte nått och som övergår deras förmåga.

Det är säkert en tröst att höra Thérèse tillstå att hon gjort sig skyldig till alla slags små tillkortakommanden t.o.m. under sina sista månader, trots att andra inte ser dem. Under hennes sjukdomstid rör det sig om en första ansats till otålighet – ett ögonblick bara (jfr *Självbiogr. skr.* s. 230). Eller också tillfällen att göra små offer som hon låter gå förbi (ib s. 224). Och eftersom kärleken till nästan blivit hennes andra natur, måste hon påpeka ”... därmed vill jag nu inte ha sagt att jag aldrig felar, ty för det är jag alltför ofullkomlig” (ib s. 201).

Men varje självvisk bedrövelse över dessa fall går över i sanningens glädje: ”Om alla skapade varelser vore den (lilla blomman) bevågna, beundrade den och överhopade den med beröm skulle detta aldrig, jag vet inte varför, lägga ett uns falsk glädje till den sanna glädje som den känner i hjärtat då den ser vad den är i Guds ögon: en ynkelig liten stackare, ingenting mer...” (ib s. 184-185).

Denna ofullkomlighet är inte enbart en självklarhet. Den är också oundviklig, ett mänskligt villkor, en nödvändig erfarenhet. I sin offerakt till Barmhärtigheten (9 juni 1895) förutsåg Thérèse helt realistiskt att hon ibland skulle falla av svaghet, men hon visste också att ”all vår rättfärdighet var som en fläckad klädnad” (Jes 64:6)... Tre månader före hennes död finner vi en betydelsefull bekännelse. Vi lägger märke till djup psykologisk insikt i den bristfällighet som ingen människa kan undgå, samtidigt som hon har en hoppfull tro på Guds befriande makt: ”När jag tänker tillbaka på min novistid, ser jag klart hur ofullkomlig jag var.

Jag bekymrade mig för sådana småsaker att jag måste skratta åt det. Vad Herren är god, som har låtit min själ mogna och gett den vingar... Längre fram kommer nog den tid där jag nu är att tyckas mig full av brister, men numera förvånar jag mig inte över någonting, jag blir inte ledsen vid att se att jag är *svagheten* själv, tvärtom berömmar jag mig av min svaghet och är varje dag beredd att upptäcka nya brister hos mig” (*Självbiogr. skr.* s. 203)...

Efter dessa reflektioner kan man dra två slutsatser: 1. Ödmjukhet är ett grundelement på Thérèses väg mot heligheten. Människan måste ödmjukt acceptera sin faktiska och oundvikliga ofullkomlighet. Hon måste i sanning acceptera sig själv sådan hon är. 2. Man ser hoppets betydelse. Kärleken kan aldrig av egen kraft komma dit den vill.

Det finns verkliga tillkortakommanden och det är en omöjlighet att någonsin kunna återgälda Gud med samma mynt, med kärlekens mynt. Gentemot honom står vi alltid i skuld. Då återstår det endast att be, bönfalla, hoppas: ”Herre, värdigas låta din egen kärlek växa i mig. komplettera det som saknas i min kärlek. Fyll mina tomma händer, ge mig ditt hjärta”.

Mot slutet av sitt liv ber Thérèse: ”O min Jesus, det är kanske självbedrägeri, men det förefaller mig som om du inte skulle kunna fylla en själ med större kärlek än du skänkt min. Här nere på jorden kan jag inte tänka mig en oändligare kärlek än den som du av ren nåd velat slösa på mig, *utan någon som helst förtjänst från min sida*” (*Självbiogr. skr.* s. 230). Hon uppfattar sig själv som ett ax som böjer sig under tyngden: ”Gud har överhopat mig med nådegåvor för min egen skull och för många, många andras skull” (*Sista samtal*, 4 augusti)....

Gärningar och tillit? Här ger Thérèse prov på en mycket fin jämvikt. Man älskar så mycket man kan, man visar det genom handlingar, men när man är vanmäktig och inte lyckas, förtröstar man på den oändligt Barmhärtige.

Thérèses lära om den andliga fattigdomen bygger på erfarenheten att man kommer till korta på vägen till heligheten, så länge man stödjer sig på sina egna krafter. Kärleken bör dock omsättas i handling inom räckvidden för det den verkligen kan uppnå. Det är av detta skäl som kärleken vänder sin blick mot Gud med bönfällande förtröstan. När kärleken då växer, bör den på nytt visa sin äkthet genom en motsvarande trohet i de små tingen. Utan troheten mot allt vad den Älskade begär bromsas tilliten upp och blir mindre spontan...

Thérèse lever ur Guds hand och är i full överlåtelse öppen för allt han vill begära av henne eller förverkliga i henne, även genom lidandet om så vore. Denna överlåtelse är en oavbruten akt, en förtröstans hållning: ett tillstånd där man överlämnar sig i den Älskades händer som man hoppas på och vars barmhärtiga ingripande man räknar med.

När allt kommer omkring är paradox och mysterium inte utelämnade hos Thérèse. Det finns ju två poler: att alltid handla som om allt beror på en själv, att alltid hoppas som om allt beror på Gud allena... ”Även om jag hade utfört allt det som den helige Paulus gjorde, så skulle jag ändå tro att jag var en ’onyttig tjänare’, men det är just detta som utgör min glädje, ty eftersom jag ingenting har skall jag få allt av den gode Guden” (*Sista samtal*, 23 juni).

Det tog flera år innan Thérèse klart och tydligt insåg, inte bara i teorin utan också i praktiken, att det är den Älskade som själv skall ge sig. Han vill inte låta sig gripas av människan. Han är alltför stor för att låta sig erövrats av människan. Det är han som erövrar människan och ger sig åt henne.

Han är inte ett mål eller en fästning som man vill inta, utan det är han som är Återlösaren, Frälsaren. Frälsningen som han representerar kommer inte från oss själva, den är en gåva från honom ”som älskat oss först” (jfr 1 Joh 4:19).

Man har ofta understrukt den ekumeniska vidden i Thérèses lära. Denna unga flicka, katolik ända ut i fingerspetsarna, i fullständig lydnad hängiven Kyrkans auktoritet, hon som genom sin stil och sina vanor var genomsyrad av dåtidens katolska liv, står i sin hållning och livsåskådning närmare än många vågat anta det som protestantismen värdesatt i den kristna frälsningslärans arv....

Som den djupt kontemplativa person hon är ser Thérèse hela sitt liv som Guds sätt att tala och ett uttryck för hans faderliga omsorg. Hon upplever allt som gåva. Även i det fysiska lidandets mörker och trons prövning är grundstämningen frid, glädje, lycka... Det nya livet har redan kommit över henne: Påskens fest har börjat för gott: ”Jag är liksom uppstånden. Jag är inte längre på den plats där man tror att jag är... O du skall inte vara ledsen för min skull, jag har kommit därhän att jag inte kan lida mer, eftersom allt lidande är ljuvt för mig” (*Sista samtal*, 29 maj).

Oro, smärta, ångest, växlingar i hälsotillståndet, andras omdömen, allt detta ”berör bara ytan på (hennes) själ” (*Sista samtal*, 10 juli). Det kan inte beröra henne på djupet, där hon genom förtröstan vet sig vara förankrad i Gud.... Hon vet att Gud tillsammans med prövningen också ger styrka: ”Gud ger mig mod i proportion till mina lidanden. Jag känner att jag för närvarande inte skulle kunna uthärda mer, men jag är inte rädd, för om mina lidanden skulle bli större, så kommer han på samma gång att låta mitt mod bli ännu större” (*Sista samtal*, 15 augusti)....

”Vid detta livets afton skall jag träda fram inför dig med tomma händer” (Ur offerakten). Tomhänt. En öppen rymd för Gud. ”När jag träder fram inför min älskade Brudgum, kommer jag endast att ha mina önskningar att räcka honom” (brev, 27 januari 1897). Nu är hon framme: 30 september 1897.

Under eftermiddagen säger Thérèse: ”Ja, jag tror att jag aldrig har sökt något annat än sanningen, ja, jag har förstått vad hjärtats ödmjukhet är... jag tror att jag är ödmjuk.” Och lite senare: ”Jag ångrar inte att jag har överlämnat mig åt Kärleken. O nej, jag ångrar det inte, tvärtom!” (*Sista samtal*, 30 september).

Klockan är några minuter över sju. Det är kväll. Varför går solen ned? Thérèse uttalar sina sista ord: ”Min Gud, jag älskar dig!” En sista bekräftelse. En sista bön. Hon dör. Kärleken strömmar genom henne. Gränslöst, som en ocean.

Hoppet har fullbordat sitt verk.

(Ur *Med tomma händer*, sid 64-94, *passim*)